

- [Hírek](#)
- [Magazin](#)
- [Interjú](#) [Kritika](#) [Tudósítás](#) [Összeállítás](#)
- [Irodalom](#)
[Első közlés](#) [Publicisztika](#) [Olvass bele](#) [Netnapló](#)
- [Média](#)
[LiteraTV](#) [Litera Podcast](#) [Galéria](#)
- [HLO](#)

[Kritika](#) – 2022. július 25.

Lényegük a töredékesség

Mán-Várhegyi Réka: Vázlat valami máshoz, Magvető Kiadó, Budapest, 2022

Kritika–2022. július 25.

Kritika

A töredékesség ez esetben nemcsak a műimmanens értelmezés szempontjából jelentős tényező: a vállalt befejezetlenség, tökéletlenség a nők társadalmi helyzetének kérdését is határozottan veti fel, így a *Vázlat valami máshoz* fragmentált szerkezete már önmagában is jelentős társadalmi-művészi állásfoglalás. – Márjánovics Diána kritikáját olvashatják Mán-Várhegyi Réka *Vázlat valami máshoz* című regényről.

Karantén, járvány, klímaszorongás. Ha a közbeszéd utóbbi években leggyakrabban használt szavait rangsorolnánk, a fentiek nagy eséllyel a lista elején szerepelnének; ha pedig Mán-Várhegyi Réka újabb írásainak tematikus tárgyszavait kellene összegyűjteni, akkor is hasonló eredménye juthatnánk. Az együttállás nem meglepő: a szerző 2019-től kezdődően több tárcasorozatot írt, melyek darabjai (a műfaji jellemzőknek eleget téve) aktuális ügyeinkre reflektáltak. A *Vázlat valami máshoz* ezen (*Élet és Irodalomban*, [korábbi] *Indexen / Telexen*, *Óbudai Anzikszon* és [Literán](#) megjelent) írásokat közli – formabontó módon.

Mán-Várhegyi Réka új kötetében a bevett formák felbontása különös jelentőséggel bír. A *Vázlat valami máshoz* befejezetlenséget hangsúlyozó címe, borítója, a kenyérszöveg törései, hiányai és a kihagyásokat jelölő ellipszisek ([...]) sokasága egyértelműen jelzi a formakérdés centrális jellegét. A négy különálló fejezetre tagoló kötetben egy-egy középkorú nő privát életeseeményeiről olvashatunk. A töredékes elbeszélések narrátorai eltérő társadalmi státuszú, különböző hivatásokat űző anyák, kiknek élete kisebb-nagyobb gondokkal terhelt: 1.) a pedagógus Magdi csekély eredményeket hozó pszichoterápiás üléseken igyekszik felfejteni indulatkezelési problémáinak okait; 2.) a közösségi oldalakon „az uralkodó szépségideál ellenében” (59.) munkálkodó (állandó online jelenléte mellett bipoláris férjétől és kamasz gyerekeitől egyre távolodó) Ági a karantén idején szembesül kettős életének visszasságaival; 3.) Györgyi, a művészetterápiás alapítványt fenntartó politikusfeleség boldogtalan házasságából igyekszik kiutat találni; 4.) a

bérszámfejtőként dolgozó Anikó pedig szabad perceiben regényének kéziratával bajlódik. A négy fejezetben felskiccelt szövegvilágok között nincs átjárás, az elbeszélők alapproblémái azonban azonosak: az elbeszélések különböző pontjain a narrátorok mindegyike a személyes identitás problémás voltáról ad számot („Nem sokra emlékszem abból, hogy milyen voltam, mielőtt a gyerekeim megszülettek. [...] Azt sem tudom, most milyen vagyok” [90.]; „Ahogy öregszen, a linearitással szembeni fenntartásaim egyre erősödnek. Kiszámíthatatlan, hogy ma éppen ki vagyok, a tegnapi énemből nem következnek.” [143.], „egyáltalán nem ragaszkodom ehhez a nőhöz, aki minden jel szerint én vagyok, semmi sem köt hozzá, semmi” [21.]; „Az egykori én egy másvalaki” [62.]). Az identitás fragmentált jellege tehát a *Vázlat valami máshoz* központi problémája, melyet a szerző – a kompozíciót tekintve is – különös módon állít fókuszba.

Mán-Várhegyi kötete azoknak a műveknek a sorába illeszkedik, amelyek esetében az biografikus háttér ismerete lényegesen befolyásolja az értelmezést. A szerzői megnyilatkozások alapján bizonyosodhatunk meg arról, hogy a szöveg szembeűnő tökéletlenségei, következetlenségei, [1] hiányai szándékolt botlások: a szerzői munkamódszert alapvetően meghatározó létállapot kifejezői. A mű formálódását befolyásoló életrajzi tényezőkről az író interjúiban jelentős részleteket közölt:

„Mivel kisgyermekkel voltam otthon, és közben valamennyit dolgozni is próbáltam, világos volt, hogy ha több helyre is írok rendszeresen, akkor nem fogok tudni még egy ezektől független könyvet is írni. Ezért első perctől kezdve úgy írtam a tárcákat, hogy azokból összeálljon valami. A tárcahosszúság miatt lett a töredékesség, mivel egyértelmű volt, hogy a tárcák közötti réseket nem akarom később újabb szövegekkel kitöltetni. Már csak azért sem, mert úgy éreztem, hogy ez a szerkezet pontosan tükrözi az élethelyzetemet, amiben a tárcák születtek, és amire reflektálnak is.” [2]

„[...] annak a lehetősége is [felmerült], hogy megírjam a tárcák közötti részeket, amelyeket most a zárójeles hármaspontok jelölnek. De amikor már ott volt előttem az összes szöveg, és kezdtem látni, hogy kisebb változtatásokkal, de működni fognak simán egymás mellett, akkor azt is éreztem, hogy nem is tudnám ezeket egy másik regénnyé, vagy regényekké bővíteni, mert a szövegek alkalmatlanok rá, a lényegük a töredékesség.” [3]

Mán-Várhegyi alkotóként rafináltan oldja meg azokat a nehézségeket, amelyekkel minden kisgyermek mellett dolgozni igyekvő / szerető / kényszerülő szülő szembesül (kóros időhiány, figyelemszóródás, folyamatos fókuszvesztés, sokasodó határidők, sorolhatnánk). A töredékesség ez esetben nemcsak a műimmanens értelmezés szempontjából jelentős tényező: a vállalt befejezetlenség, tökéletlenség a nők társadalmi helyzetének kérdését is határozottan veti fel, így a *Vázlat valami máshoz* fragmentált szerkezete már önmagában is jelentős társadalmi-művészi állásfoglalás.

A kötetben helyet kapó írások a nemi egyenlőtlenségek témáját – a poétikai megoldásokat tekintve is – egyedi módon dolgozzák fel. A *Hogyan könnyíti meg az életünket az asszertív kommunikáció?* fejezet például a terápiás írást imitálva (a gondolatritmust követő, csapongó mondatokban, emléketörésekkel és asszociatív kitérőkkel) jeleníti meg a narrátor sztereotipikus női szerepekkel azonosulni képtelen karakterét („szerintük ilyen esetben a tipikus nő gyógyítani akar és megmenteni, mi az, hogy tipikus nő, könyörgöm, [...] várjunk, most tényleg magamba nézek, nem, egyáltalán nem látom ezt az állítólagos tipikus nőt [27.]). A *Néma hullám* narrátora álmójelenetbe fordul elbeszélésben láttatja a helyettes államtitkár és felesége elnyomáson alapuló viszonyát („Próbálok felidézni, hogy milyen érzés volt annak a lánynak lenni, aki napi másfél órát utazott hasonló járműveken hasonló utasok társaságában. Lehet, hogy ezen a buszon nagyobb biztonságban vagyok, mint otthon a kanapén?” [113.]). A *Szemponatok és adalékok* főszereplője, a regényírás mellett minimum három fronton helytállni igyekvő Anikó metareflexív elbeszélésében pedig humoros éllel szól – a *Vázlat valami máshoz* keletkezését is meghatározó – alkotói problémákról. Anikó az obligát háztartási teendőkre, a kenyérkereső munkára és az óvodáskorú gyermek nevelésére fordított idő szüneteiben leleményes megoldásokkal igyekszik biztosítani a zavartalan munka körülményeit: „Hosszú ideje dolgozom egy regényen. Korábban a konyhaasztal végében volt a munkaállomásom, de tavaly átköltöztem spájzba.” (143.) Az elbeszélés metapoétikus kitérői a műegész szabálytalan formáját (ironikus módon) legitimáló szövegrészekként is értelmezhetők:

„Töredezett minden, amit írok, ráadásul folyton összeér a saját életemmel. Nem használom a fantáziám, könyvtárba nem járok, nem kutatok, az íróasztalomhoz reggel hétkor nem ülök le, ha mégis, negyedóra múlva felállok. Két óra múlva talán újra leülök egy fél órára, aztán valamivel később néhány percre, délután jó esetben akár másfél órára is, este félálomban még húsz percre. – Mégis mit lehet így írni? – kérdezem a

férjemtől. – Meg kéne próbálnod előnyt kovácsolni a hátrányodból – mondja rövid szünet után. – Legyen az írás folyamata a produkció része. [...] Már látom is a fülszöveget – folytatja. – Mit írhat egy nő egyáltalán, akinek két munkahelye, gyereke, háztartása, számolatlan elintéznivalója van. Erre keresi a választ új könyvében a nagyszerű író. – Író vagyok, nem író.” (186.)

Az idézetben felvillantott lexikális szexizmus csak egyike **azoknak a** nők társadalmi megítélésével kapcsolatos – témáknak, melyeket a *Vázlat valami máshoz* elbeszélői különböző látásmódot érvényesítve járnak körül. Mán-Várhegyi Réka (a hasonló tétellel is bíró *Mágneshegy* után) újra igazolja, hogy úgy képes szólni súlyos társadalmi problémákról (ezúttal például szülészeti erőszakról, szexuális zaklatásról, áldozathibáztatásról és kettős mércéről), ahogyan kevesen – elkerülve a témákhoz kötődő kliséket és a didaxist, biztos kézzel formálva kellően komplex művé az életanyagot.

Mán-Várhegyi Réka: Vázlat valami máshoz. Magvető Kiadó, Budapest, 2022, 186 oldal, 3490 Ft.

Jegyzetek

[1] Feltűnő következetlenséget találunk például a *Felkészülés a katasztrófára* című fejezetben: az Ági nevű elbeszélő édesapja a 88. oldalon még részt vesz egy karantén idején zajló videochat-beszélgetésen, de a 89. oldalon a visszaemlékező elbeszélő már az apa évekkor korábban bekövetkezett haláláról szól. A szerzői koncepció ennek az (első korrektúrákörben könnyen javítható) hibának a létjogosultságát is biztosítja – ti. a kötet egy *másik* műnek csupán félkész *vázlatát* közli.

[2] Gaborják Ádám – Mán-Várhegyi Réka, „A szereplők nem mennek sehová – Mán-Várhegyi Rékával vázlatosan”, *Népszava*, a letöltés ideje: 2022. 07. 10., [ITT](#).

[3] Greff András – Mán-Várhegyi Réka: „Nem szeretném, hogy kerekesebbek legyenek”, *Litera*, a letöltés ideje: 2022. 07. 19., [ITT](#).

Márjánovics Diána

- [Megosztás](#) 17
- [Nyomtatás](#)

Címkék

- [Mán-Várhegyi Réka](#)
- [kritika](#)
- [Recenzió](#)
- [Márjánovics Diána](#)

Kapcsolódó cikkek

- [Mán-Várhegyi Réka: Nem szeretném, hogy kerekesebbek legyenek](#)
- [Mán-Várhegyi Réka: Vázlat valami máshoz \(részlet\)](#)

”

Mán-Várhegyi Réka új kötetében a bevett formák felbontása különös jelentőséggel bír. A Vázlat valami máshoz befejezetlenséget hangsúlyozó címe, borítója, a kenyérszöveg törései, hiányai és a kihagyásokat jelölő ellipszisek ([...]) sokasága egyértelműen jelzi a formakérdés centrális jellegét.

”

A négy fejezetben felskiccelt szövegvilágok között nincs átjárás, az elbeszélők alapproblémái azonban azonosak: az elbeszélések különböző pontjain a narrátorok mindegyike a személyes identitás problémás voltáról ad számot

”

A töredékesség ez esetben nemcsak a műimmanens értelmezés szempontjából jelentős tényező: a vállalt befejezetlenség, tökéletlenség a nők társadalmi helyzetének kérdését is határozottan veti fel, így a Vázlat valami máshoz fragmentált szerkezete már önmagában is jelentős társadalmi-művészi állásfoglalás.

”

„Töredezett minden, amit írok, ráadásul folyton összeér a saját életemmel. Nem használom a fantáziám, könyvtárba nem járok, nem kutatok, az íróasztalomhoz reggel hétkor nem ülök le, ha mégis, negyedóra múlva felálllok.

”

Mán-Várhegyi Réka (a hasonló tétellel is bíró Mágneshegy után) újra igazolja, hogy úgy képes szólni súlyos társadalmi problémákról (ezúttal például szülészeti erőszakról, szexuális zaklatásról, áldozathibáztatásról és kettős mércéről), ahogyan kevesen – elkerülve a témákhoz kötődő kliséket és a didaxist, biztos kézzel formálva kellően komplex művé az életanyagot.

- [Impresszum](#)
- [Rólunk](#)
- [Partnerek](#)
- [Médiaajánlat](#)
- [Írólap](#)

-
-
-

PULITZER-DÍJ 2005